

Sygn. akt : II AKa 47/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 kwietnia 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach w II Wydziale Karnym w składzie:

Przewodniczący	SSA Mariusz Żak (spr.)
Sędziowie	SSA Piotr Mirek SSA Marek Charuza
Protokolant	Agnieszka Przewoźnik

przy udziale Prokuratora Prok. Apel. Andrzeja Kuklisa

po rozpoznaniu w dniu 17 kwietnia 2014 r. sprawy

skazanego **Z. K.** s. J. i I., ur. (...) w C.

- o wydanie wyroku łącznego -

na skutek apelacji obrońcy

od wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie z dnia 29 listopada 2013 r.

sygn. akt. II K 131/13

1. utrzymuje w mocy zaskarżony wyrok;
2. zwalnia skazanego od ponoszenia kosztów sądowych za postępowanie odwoławcze, obciążając nimi Skarb Państwa.

Sygn. akt II AKa 47/14

UZASADNIENIE

Wyrokiem łącznym z dnia 29 listopada 2013 r. Sąd Okręgowy w Częstochowie, na podstawie art. 85 k.k. i art. 88 k.k. w zw. z art. 77 § 2 k.k., orzekł wobec skazanego Z. K. karę łączną 25 lat pozbawienia wolności, z ograniczeniem możliwości skorzystania z warunkowego zwolnienia nie wcześniej niż po odbyciu przez niego kary 20 lat pozbawienia wolności, w miejsce kar pozbawienia wolności wymierzonych mu na mocy wyroków:

1. Sądu Okręgowego w C.z dnia 5 kwietnia 2006 r., sygn. akt (...), zmienionego wyrokiem Sądu Apelacyjnego w K.z dnia 30 listopada 2006 r., sygn. (...), na mocy którego, za przestępstwo z art. 276 k.k. popełnione w październiku 2000 r. został skazany na karę 6 miesięcy pozbawienia wolności, za przestępstwo z art. 278 § 1 k.k. popełnione w pierwszej połowie października 2000 r. na karę 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności, za przestępstwo z art. 239 § 1 k.k. popełnione w dniu 5 sierpnia 2001 r. na karę 2 lat pozbawienia wolności, za przestępstwo z art. 276 k.k. popełnione w dniu 5 sierpnia 2001 r. na karę 6 miesięcy pozbawienia wolności oraz za przestępstwo z art. 263 § 2 k.k. popełnione

wiosną 2000 r. na karę 2 lat pozbawienia wolności, które to kary połączono oskarżonemu na mocy art. 85 k.k. i art. 86 § 1 k.k. wymierzając karę łączną 4 lat pozbawienia wolności oraz zaliczając na jej poczet okres rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawie od dnia 14.04.2004 r. do dnia 14.10.2005 r. i od dnia 29.10.2005 r. do dnia 30.11.2006 r.;

2. Sądu Okręgowego w C.z dnia 7 kwietnia 2008 r., sygn. (...), zmienionego wyrokiem Sądu Apelacyjnego w K.z dnia 23 października 2008 r., sygn. akt(...), na mocy którego za przestępstwo z art. 148 § 2 pkt 3 k.k. w brzmieniu obowiązującym do daty wejścia w życie w dniu 26 września 2005 r. zmiany wprowadzonej przez art. 1 pkt. 15 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. (Dz. U. Nr 163, poz. 1363), popełnione w pierwszej połowie października 2000 r., został skazany na karę 25 lat pozbawienia wolności, z ograniczeniem możliwości skorzystania z warunkowego przedterminowego zwolnienia, nie wcześniej niż po odbyciu przez niego kary 20 lat pozbawienia wolności, zaliczając na jej poczet okres rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawie od dnia 05.05.2008 r. do dnia 23.10.2008 r. oraz na mocy którego orzeczono wobec oskarżonego środek karny w postaci pozbawienia praw publicznych na okres 10 lat i zasądzono od oskarżonego na rzecz pokrzywdzonej nawiązkę w wysokości 7.600 zł;

3. Sądu Rejonowego w C.z dnia 30 czerwca 2009 r., sygn. akt (...), na mocy którego za przestępstwo z art. 263 § 1 k.k. popełnione w kwietniu 2004 r. został skazany na karę 2 lat pozbawienia wolności;

4. Sądu Okręgowego w C.z dnia 24 marca 2009 r., sygn. akt (...), zmienionego wyrokiem Sądu Apelacyjnego w K.z dnia 14 stycznia 2010 r., (...), na mocy którego za przestępstwo z art. 263 § 2 k.k. popełnione w okresie od dnia 1 kwietnia 2004 r. do dnia 28 kwietnia 2004 r. został skazany na karę 1 roku pozbawienia wolności, za przestępstwo z art. 233 § 1 k.k. i art. 234 k.k. przy zast. art. 12 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. popełnione w dniach 2 listopada 2004 r., 19 listopada 2004 r., 23 grudnia 2004 r. oraz 31 stycznia 2005 r. został skazany na karę 2 lat pozbawienia wolności oraz za przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 310 § 1 k.k. i art. 310 § 2 k.k. przy zast. art. 12 k.k. i w zw. z art. 11 § 2 k.k. popełnione w okresie od dnia 1 sierpnia 2000 r. do dnia 6 kwietnia 2004 r. na karę 6 lat pozbawienia wolności, które to kary połączono oskarżonemu na mocy art. 85 k.k. i art. 86 § 1 k.k. wymierzając mu karę łączną 7 lat pozbawienia wolności;

- objętych wyrokiem łącznym Sądu Okręgowego w C.z dnia 15 lipca 2010 r. sygn. akt (...), mocą którego wymierzono skazanemu karę łączną 25 lat pozbawienia wolności z zaliczeniem na jej poczet okresu rzeczywistego pozbawienia wolności w połączonych sprawach,

5. Sądu Okręgowego w C.z dnia 26 listopada 2012 r., sygn. akt (...), zmienionego wyrokiem Sądu Apelacyjnego w K.z dnia 15 maja 2013 r., sygn. akt (...), za przestępstwo z art. 280 § 2 k.k. popełnione w dniu 18 grudnia 2002 r. na karę 8 lat pozbawienia wolności.

Na mocy art. 577 k.p.k. Sąd Okręgowy w Częstochowie zaliczył na poczet orzeczonej kary łącznej okresy kar dotychczas odbytych oraz okresy rzeczywistego pozbawienia wolności:

- od dnia 10 kwietnia 2004 r. do dnia 14 października 2005 r. i od dnia 29 października 2005 r. do dnia 30 listopada 2006 r. w sprawie Sądu Okręgowego w C. sygn. akt (...),

- od dnia 5 maja 2008 r. do dnia 23 października 2008 r. w sprawie Sądu Okręgowego w C., sygn. akt (...) oraz okresy kar dotychczas odbytych.

Ponadto, na podstawie art. 575 § 1 k.p.k. oraz art. 576 § 1 k.p.k. Sąd I instancji ustalił, że z chwilą wydania wyroku łącznego, poprzedni wyrok łączny Sądu Okręgowego w C.z dnia 15 lipca 2010 r. sygn. akt(...)traci moc, a połączone wyroki w zakresie nie objętym wyrokiem łącznym podlegają odrębnemu wykonaniu oraz w oparciu o art. 29 ustawy Prawo o adwokaturze zasądził od Skarbu Państwa na rzecz obrońcy koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skazanemu z urzędu i w myśl art. 624 § 1 k.p.k. zwolnił skazanego od ponoszenia kosztów sądowych, którymi obciążył Skarb Państwa.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł obrońca oskarżonego, zaskarżając wyrok w części dotyczącej ograniczenia możliwości skorzystania przez skazanego z warunkowego zwolnienia nie wcześniej niż po odbyciu kary 20 lat pozbawienia wolności oraz podnosząc zarzuty:

1. obrazy przepisów postępowania, która mogła mieć wpływ na treść orzeczenia, tj. art. 4 k.p.k. w zw. z art. 410 k.p.k., poprzez zmarginalizowanie przez Sąd wniosków wynikających z opinii penitencjarnej z Zakładu Karnego w G., z których wynika m.in. dobra ocena zachowania skazanego w trakcie odbywania kary pozbawienia wolności oraz fakt jego pięćdziesięciokrotnego nagradzania regulaminowego, co wskazuje na pozytywne efekty procesu resocjalizacji skazanego i jako takie powinno zostać uwzględnione przez Sąd przy wymiarze kary łącznej;

2. rażącej niewspółmierności orzeczonej kary łącznej, poprzez ograniczenie skazanemu możliwości ubiegania się o warunkowe przedterminowe zwolnienie dopiero po odbyciu 20 lat kary, co nie wydaje się słuszne biorąc pod uwagę, iż skazany już od 2004 r. jest pozbawiony wolności, więc można podstawnie ocenić, że dotychczasowy przebieg resocjalizacji wywiera pozytywny wpływ na kształtowanie prawidłowej postawy społecznej skazanego, w związku z czym nie można wykluczyć, iż dłuższa niż 15-letnia izolacja skazanego, a okaże się zbędna i niecelowa.

Podnosząc powyższe zarzuty skarżący wniósł o zmianę wyroku łącznego poprzez rezygnację z ograniczenia możliwości ubiegania się skazanego o warunkowe przedterminowe zwolnienie, o którym mowa w art. 77 § 2 k.k. oraz o zasądzenie wynagrodzenia za nieopłaconą pomoc prawną udzieloną skazanemu z urzędu w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Wywiedziona apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Przede wszystkim należy wskazać, że w przedmiotowej sprawie Sąd I instancji prawidłowo stwierdził, że przestępstwa za które Z. K. został skazany powołanymi wyżej prawomocnymi wyrokami pozostają ze sobą w zbiegu, a kary za nie wymierzone podlegają połączeniu. Nie ma zatem wątpliwości, że spełnione zostały przesłanki z art. 569 § 1 k.p.k. i art. 85 k.k. warunkujące orzeczenie wyroku łącznego. Kwestia ta nie była zresztą przez skarżącego kwestionowana.

Wbrew twierdzeniom autora apelacji, wyrażonym w pierwszym z jej zarzutów, Sąd I instancji prawidłowo określił również wymiar kary łącznej. W okolicznościach niniejszej sprawy treść art. 88 k.k. nie pozostawiała Sądowi Okręgowemu jakiegokolwiek swobody w tym zakresie. Skoro najsurowszą karą orzeczoną wobec skazanego za jedno ze zbiegających się przestępstw była kara 25 lat pozbawienia wolności, wówczas zgodnie z powołanym przepisem, Sąd I instancji słusznie orzekł tę karę jako karę łączną.

Zgodzić należy się ze skarżącym, że na wymiar kary łącznej orzekanej wyrokiem łącznym istotny wpływ ma zachowanie oskarżonego w zakładzie karnym albo w środowisku, w którym znajduje się po prawomocnym skazaniu poszczególnymi wyrokami. Trzeba jednak dodać, że ma to miejsce jedynie w tych sytuacjach, w których wymiar kary łącznej nie jest przez ustawodawcę bezwzględnie oznaczony, a Sąd dysponuje kompetencją do jej ukształtowania w ramach określonych granic (art. 86 k.k.). Sytuacja tego typu nie zachodzi jednak na gruncie przedmiotowej sprawy. Wobec faktu, iż w niniejszej sprawie zastosowanie miał art. 88 k.k. - na mocy którego wymiar kary łącznej został przez ustawodawcę bezwzględnie oznaczony - w zupełności brak jest podstaw do zarzucenia Sądowi I instancji naruszenia art. 4 k.p.k. w zw. z art. 410 k.p.k. poprzez nieuwzględnienie postępów procesu resocjalizacji skazanego. W świetle art. 88 k.k. okoliczność ta nie mogła bowiem mieć jakiegokolwiek wpływu na wymiar kary łącznej.

Na uwzględnienie nie zasługiwał również drugi z zarzutów apelacji. Jego istota sprowadzała się do rozstrzygnięcia, czy w przypadku, gdy wymierzając karę pozbawienia wolności za jedno z pozostających w zbiegu przestępstw, Sąd wyznaczył na podstawie art. 77 § 2 k.k. surowsze ograniczenia do skorzystania przez skazanego z warunkowego zwolnienia niż przewidziane w art. 78 k.k., to wówczas Sąd orzekający w przedmiocie orzeczenia kary łącznej ma obowiązek zastrzec owo ograniczenie również w stosunku do kary łącznej pozbawienia wolności, czy też ustawodawca pozostawił Sądowi swobodę w tym zakresie.

Rozważając powołane wyżej zagadnienie Sąd Apelacyjny stwierdził, iż nie można zgodzić się ze stanowiskiem skarżącego, by sąd orzekający w przedmiocie wymiaru kary w wyroku łącznym dysponował kompetencją do rezygnacji z ograniczenia przewidzianego w art. 77 § 2 k.k.

Zastrzeżenie z art. 77 § 2 k.k. zostało orzeczone wobec skazanego Z. K. w wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie z dnia 7 kwietnia 2008 r., sygn. akt (...), na mocy którego został on skazany na karę 25 lat pozbawienia wolności. Zgodnie z art. 85 k.k. oznacza to, że kara orzeczona tym wyrokiem stanowi – obok kar wymierzonych mu pozostałymi wyrokami podlegającymi łączeniu – podstawę kary łącznej ferowanej w wyroku łącznym.

Przepis art. 85 k.k., jak i określające granice oraz wymiar kary łącznej przepisy art. 86 i 88 k.k., nie wskazują wprost, że przez podstawę kary łącznej należy rozumieć, w przypadku kary pozbawienia wolności orzeczonej przez sąd z zastrzeżeniem z art. 77 § 2 k.k., karę w ten sposób ukształtowaną (o tej treści). Nie ma zatem wątpliwości, iż kwestia ta nie została przez ustawodawcę *expressis verbis* uregulowana. Ponadto, w Kodeksie karnym brak jest przepisu, który - jak ma to miejsce w stosunku do środków karnych, środków zabezpieczających oraz dozoru (art. 90 § 1 k.k.) - nakazywałby stosować ograniczenie możliwości skorzystania z warunkowego zwolnienia, chociażby zostało orzeczone przy wymierzeniu kary tylko za jedno ze zbiegających się przestępstw. W konsekwencji potrzeba rozstrzygnięcia ww. zagadnienia rodzi konieczność odwołania się do charakteru prawnego zastrzeżenia z art. 77 § 2 k.k. oraz zasad ogólnych postępowania karnego. Wykładnia prawa to bowiem nie tylko zabiegi o charakterze czysto językowym, sprowadzające się do ustalania znaczenia poszczególnych słów użytych przez ustawodawcę. Koniecznym jest również rozważenie danej hipotezy interpretacyjnej także w kontekście innych regulacji prawnych (wykładnia systemowa) jak również jej celowości i skutków do jakich prowadzi (wykładnia funkcjonalna) (por. wyrok SN z dnia 19.11.2008 r., V KK 74/08, OSNKW 2009, Nr 3, poz. 21).

Wykładnia systemowa z kolei nie ogranicza się jedynie do uwzględnienia systematyki aktu prawnego (reguły systemowo – strukturalne) ale obejmuje również odwołanie się do aksjologii, która leży u podstaw danej instytucji prawnej czy też całego systemu prawnego (reguły systemowo – aksjologiczne).

Analizując znaczenie i charakter prawny zastrzeżenia z art. 77 § 2 k.k. z tego punktu widzenia w pierwszej kolejności zwrócić należy uwagę na to, że objęte nim uprawnienie do zaostrożenia rygorów czasowych warunkowego zwolnienia ustawodawca przyznał sądowi wymierzającemu karę pozbawienia wolności.

Wprowadzenie do wyroku obostrzenia z art. 77 § 2 k.k. jest zatem elementem (efektem) procesu orzekania przez sąd o karze pozbawienia wolności, jaką sprawca powinien ponieść za określony czyn. Zwiększa ono dolegliwość tak ukształtowanej kary, stając się jej istotną częścią, współdecydującą o jej surowości, także w odbiorze społecznym.

Sięgając do niego sąd orzekający jest zatem zobligowany zgodnie z art. 53 k.k. uwzględnić między innymi stopień winy sprawcy i społecznej szkodliwości jego czynu. To w obszarze tych przesłanek muszą sytuować się okoliczności tworzące szczególnie uzasadniony wypadek, o jakim mowa w zdaniu pierwszym art. 77 § 2 k.k. Z oczywistych zaś powodów oceny dokonane w tym zakresie przez sąd rozpoznający sprawę, ściśle związane z wyrokowaniem, nie mogą być poddane weryfikacji przez sąd wydający wyrok łączny i to niezależnie od tego jak przebiega proces resocjalizacji skazanego.

Wskazać też trzeba, że art. 77 § 2 k.k. dopuszczając możliwość zastrzeżenia przez sąd wymierzający karę pozbawienia wolności wskazanych w nim progów czasowych warunkowego zwolnienia odniósł je bezpośrednio do tych, które ustawodawca zakreślił w art. 78 k.k., a nie może przecież budzić wątpliwości, iż określając je w tym przepisie w sposób „sztywny”, nie kierował się indywidualną prognozą kryminologiczną.

Reasumując uznać należy, że wartością która legła u podstaw upoważnienia sądu wymierzającego sprawcy karę pozbawienia wolności do tego, aby w szczególnie uzasadnionych przypadkach, wyznaczył surowsze ograniczenia do skorzystania przez niego z możliwości warunkowego zwolnienia niż określone w art. 78 k.k. jest przekonanie, że przemawia za tym wzgląd na społeczne oddziaływanie kary, a zwłaszcza potrzeba zadośćuczynienia poczuciu sprawiedliwości. Sąd w tym celu zastrzega zatem surowsze ograniczenia w dostępie do warunkowego zwolnienia,

by upływ czasu określony w art. 78 k.k. nie umniejszył znaczenia kary dla jej społecznego oddziaływania i zadośćuczynienia poczuciu sprawiedliwości. Wartości te mają wówczas pierwszeństwo przed względami prewencji indywidualnej, które zostaną uwzględnione dopiero przy podejmowaniu decyzji przez sąd penitencjarny w oparciu o art. 77 § 1 k.k.

Skoro zatem podstawę ograniczenia z art. 77 § 2 k.k. stanowią powołane wyżej okoliczności będące wyrazem represji karnej, to ewentualne postępy resocjalizacji skazanego w okresie od wymierzenia kary pozbawienia wolności z ograniczeniem wyznaczonym na podstawie art. 77 § 2 k.k. do orzeczenia wyroku łącznego – a co za tym idzie podkreślana przez skarżącego prognoza kryminologiczna - nie mogą wpływać na omawiane ograniczenie.

W świetle powyższego należy stwierdzić, że nie jest dopuszczalna jakakolwiek ingerencja w tym zakresie nie tylko w toku wykonywania kary, przez sąd penitencjarny orzekający w oparciu o art. 77 § 1 k.k., ale także w trybie orzekania o karze łącznej przez sąd wyroku łącznego, który nie jest uprawniony do tego, aby – według własnego uznania – wprowadzić do orzekanej kary łącznej zastrzeżenie z art. 77 § 2 k.k., jeśli nie było go w żadnej z łączonych kar, ani też do pominięcia go, czy też do jego modyfikacji, w przypadku gdy było ono zawarte w orzeczeniu o karze, będącej podstawą kary łącznej ferowanej w wyroku łącznym (podobnie Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z dnia 25.02.2011 r., sygn. akt II Aka 438/10 oraz Sąd Apelacyjny w Krakowie w postanowieniu z 26.05.2007 r., II AKa 189/01, KZS 2001/6/2).

Sąd Apelacyjny dostrzega również odmienne stanowisko, na które powołuje się autor apelacji, a które wyrażone zostało w postanowieniu Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 5 marca 2008 r., AKzW 136/08, KZS 2008/6/58, jednakże wobec braku przytoczenia argumentacji na jego uzasadnienie, nie sposób się do niego odnieść.

Skoro zaś z powyższych rozważań wynika, że „przeniesienie” zastrzeżenia z art. 77 § 2 k.k. w stosunku do wymierzonej zaskarżonym wyrokiem kary łącznej 25 lat pozbawienia wolności było obowiązkiem Sądu I instancji - mającym źródło w prawie materialnym - to wówczas nie sposób zarzucić by Sąd I instancji realizując ten obowiązek doprowadził do naruszenia obowiązujących przepisów i wynikających z nich zasad wymiaru kary łącznej.

Wprawdzie kwestia ta nie była przedmiotem zarzutów zawartych w apelacji jednakże na marginesie należy wskazać, że Sąd I instancji wyraził prawidłowe stanowisko, iż brak zastrzeżenia ograniczenia z art. 77 § 2 k.k. w uprzednio wydanym wobec skazanego Z. K. wyroku łącznym, pozostaje bez znaczenia dla realizacji obowiązku jego zastrzeżenia w zaskarżonym wyroku łącznym. Podstawą wydania nowego wyroku łącznego są bowiem kary jednostkowe, a nie orzeczone wcześniej kary łączne, zaś zgodnie z art. 575 § 1 k.p.k. uprzednio wydany wyrok łączny traci moc.

Jedynie na marginesie należy wskazać Sądowi I instancji, że biorąc pod uwagę treść wyroku Sądu Okręgowego w C.z dnia 5 kwietnia 2006 r., sygn. akt (...), w zakresie orzeczenia zawartego w pkt. X, zachodzi konieczność skorzystania z trybu przewidzianego w art. 420 § 2 k.p.k. i prawidłowego zaliczenia okresu tymczasowego aresztowania na poczet orzeczonej zaskarżonym wyrokiem łącznym kary pozbawienia wolności, czego z uwagi na kierunek apelacji nie mógł uczynić Sąd Apelacyjny w ramach postępowania odwoławczego.

Nie podzielać zatem zarzutów apelacji, a także nie znajdując branych pod uwagę z urzędu podstaw do zmiany lub uchylecia wyroku, Sąd Apelacyjny utrzymał zaskarżony wyrok w mocy.

Ze względu na sytuację majątkową skazanego oraz odbywanie wieloletniej kary pozbawienia wolności, Sąd Apelacyjny obciążył Skarb Państwa kosztami sądowymi za postępowanie odwoławcze.